

**Gerard Forner Cervera**

**Dictamen jurídic sobre la vulneració de  
drets fonamentals en època Covid**

**TREBALL DE FI DE GRAU**

**dirigit pel Magistrat Antonio Fernàndez Mata**

**Grau de Dret**



UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

**Tarragona**

**2023**

Aquest TFG s'ha desenvolupat en la modalitat de (marcar l'opció que correspongui i completar)

Treball de Recerca

Simulació de judici

Dictamen/Informe

El següent dictamen ha sigut realitzat seguint les normes previstes  
a:

*Revista española de Derecho Constitucional*

<http://www.cepc.es/publicaciones/revistas/revista-espanola-de-derecho-constitucional/guia-de-estilo>

APS

L'entitat a la que s'ha prestat servei és.....

TFG vinculat a pràctiques

El lloc on s'han desenvolupat les pràctiques és.....

## ÍNDIX

<b>1. Introducció</b> .....	3
<b>2. Objecte del dictamen</b> .....	4
<b>3. Antecedents de fet</b> .....	5
<b>4. Qüestions plantejades</b> .....	7
<b>5. Fonaments jurídics</b> .....	8
<b>5.1 Respecte a la llibertat ambulatoria:</b> .....	8
<b>5.1.1 Limitació de drets fonamentals per part del Estat</b> .....	8
<b>5.1.2 Potestat sancionadora de l'Estat en l'estat d'alarma</b> .....	11
<b>5.1.3 Mecanismes per reclamar les sancions imposades</b> .....	17
<b>5.1.4 La legalitat d'una detenció per desobediència continuada</b> .....	24
<b>5.1.5 Mecanisme contra una detenció il·legal</b> .....	27
<b>5.2 Respecte a la llibertat d'empresa</b> .....	32
<b>5.2.1 Legalitat de la limitació a la llibertat d'empresa</b> .....	32
<b>5.2.2 Responsabilitat patrimonial de l'administració pública</b> .....	33
<b>6 Conclusions</b> .....	41
<b>7 Annexes</b> .....	43
<b>8 Bibliografia</b> .....	49

## **Resum del treball:**

En el present treball de fi de grau (d'ara en endavant TFG), es basa en l'elaboració d'un dictamen jurídic fonamentat en una sèrie de vulneracions de drets fonamentals en època Covid-19 i en el qual analitzaré i donaré solucions jurídiques a les diferents problemàtiques.

Aquesta sèrie de vulneracions de drets fonamentals sobre un ciutadà espanyol resident a Reus es donarà en dos moments, primer durant l'estat d'alarma en el qual el ciutadà creu que se li ha vulnerat un dret fonamental. I el segon moment serà a finals de 2021 després de la sentència del Tribunal Constitucional (d'ara en endavant TC) en el qual es declarava il·legal l'estat d'alarma. En aquesta segona situació, aquesta sentència posa en dubte si les vulneracions dels seus drets fonamentals en estat d'alarma son justificats o si hi ha algun canvi una vegada s'ha declarat il·legal aquest.

## **Resumen del Trabajo:**

En el presente trabajo de final de grado (de ahora en adelante TFG), se basa en la elaboración de un dictamen jurídico fundamentado en una serie de vulneraciones de derechos fundamentales en época Covid-19 y en el cual analizaré y daré soluciones jurídicas a las distintas problemáticas.

Esta serie de vulneraciones de derechos fundamentales sobre un ciudadano español residente en Reus se darán en dos momentos, el primero durante el estado de alarma en el cual el ciudadano cree que se le ha vulnerado un derecho fundamental. El segundo momento será a finales de 2021 después de la sentencia del Tribunal Constitucional (de ahora en adelante TC) en el cual se declaró ilegal el estado de alarma. En esta segunda situación, la sentencia pone en dudas si las vulneraciones de sus derechos fundamentales en estado de alarma son justificados o si hay algún cambio una vez declarado ilegal este.

## **Summary of the Project:**

In the present project of the degree (from now on TFG), it's based on the elaboration of a legal opinion substantiated on a series of violations of fundamental rights the Covid-19 period and in which I will analyse and provide legal solutions to the different problems.

This series of violations of fundamental rights of a Spanish citizen resident in Reus will occur in two moments, the first during the state of alarm in which the citizen believes that a fundamental right has been violated. The second moment will be at the end of 2021

after the ruling of the Constitutional Court (from now on TC) in which the state of alarm was declared illegal. In this second situation, the ruling calls into question whether the violations of their fundamental rights under the state of alarm are justified or whether there is any change once the state of alarm has been declared illegal.

# 1. Introducció

En el present TFG realitzaré un dictamen jurídic relacionat amb els drets fonamentals durant l'època Covid-19 mitjançant un supòsit de fet.

El perquè de la meua elecció sobre aquest tema és basa en dos principals motius.

Per una banda, l'elecció de fer un TFG relacionat amb els drets fonamentals és per la gran importància que tenen aquests en el nostre ordenament jurídic com podem veure amb els mecanismes de defensa que tenen. A més, durant l'època Covid-19 vam veure com es van realitzar unes limitacions a certs drets fonamentals, les quals no havíem vist mai a Espanya des de la transició.

El segon motiu pel qual he decidit fer aquest TFG, és pel model de TFG que he escollit que es basa en un dictamen jurídic. Aquest model de TFG tot i ser un model que no molta gent realitza, la seva realització resulta molt útil per la sortida al món laboral ja que el model es basa en donar unes solucions jurídiques a una problemàtica legal que podria passar en qualsevol bufet d'advocats. Per això, la seva redacció ajudarà a poder resoldre problemàtiques legals de manera pràctica mitjançant els coneixement adquirits durant tota la carrera i a analitzar com poder resoldre casos en concret com en aquest cas sobre uns drets fonamentals.

Per poder donar solució a totes les qüestions del TFG, crearé uns antecedents de fet sobre una persona en època Covid-19 i quines qüestions i drets fonamentals se li han vulnerat i la seva posterior solució amb fonaments jurídics.

## 2. Objecte del dictamen

Aquest treball es centrarà en el desenvolupament d'un dictamen jurídic que donarà unes respostes jurídiques a una sèrie de problemàtiques legals sobre la vulneració de diferents drets fonamentals, exactament els drets fonamentals a la llibertat ambulatoria i el dret a la llibertat d'empresa durant l'època Covid.19.

Per la realització del TFG he creat una persona fictícia anomenada Aaron Martínez, un ciutadà resident a Reus, el qual té un bar en el centre de la mateixa ciutat, és a dir, que és un autònom, i el qual és la persona que se li vulneren uns certs drets fonamentals durant l'època Covid-19. Tot i que per la realització del dictamen jurídic s'ha creat un cas fictici, les diferents problemàtiques legals són qüestions que poden haver-li passat a molts ciutadans de manera real.

Exactament, les qüestions que es tractaran en el següent dictamen es poden dividir en dos moments.

La primera durant la vigència de l'estat d'alarma, en el qual, després d'un seguit de multes imposades al Sr. Aaron per l'incompliment del toc de queda imposat per l'estat, el Sr. Aaron es detingut per l'incompliment continuat del mateix.

El segon moment que ens trobem en el dictamen jurídic es dona posteriorment a la sentència del Tribunal Constitucional on es declara il·legal l'estat d'alarma i com aquesta sentència afecta a diversos aspectes com les multes que se li van imposar al Sr. Aaron durant la vigència de l'estat d'alarma o com afecta a l'aspecte econòmic que el Sr. Aaron va haver de patir pel tancament del seu negoci tant de manera total com de manera parcial un cop eliminat el toc de queda general però amb imposicions de limitacions en el seu negoci.

En aquest cas jo representaré a la part perjudicada que en aquest cas és el Sr. Aaron i com pot defensar la seva vulneració de drets fonamentals tot i que també mencionaré els arguments que donaria la part contrària que en aquest cas seria l'estat.

### 3. Antecedents de fet

- I. El Sr. Aaron Martínez és un autònom propietari d'un bar d'una franquícia anomenada "SIMPLA", al centre de Reus, en data de 31 de desembre de 2019, el Sr. Aaron obtenia uns beneficis anuals de 72.000€ anuals amb el seu bar.

En data de 14 de març, es va declarar a Espanya mitjançant el Real Decret 463/2020 pel que es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19, imposant una limitació de la llibertat de circulació dels ciutadans amb una sèrie d'excepcions molt específiques.

- II. En data de 25 de març, el Sr. Aaron decideix incomplir el toc de queda a les 17:30 hores, hora en la qual es vist per una patrulla dels mossos d'esquadra. Degut a aquest incompliment, el Sr. Aaron es multat de manera directa amb una sanció de 601€.

En els següents 5 dies, el Sr. Aaron torna a incomplir de manera continuada en dies diferents, la limitació de llibertat ambulatoria pel que se li imposen 2 multes més de 601€ cadascuna de manera directa. 2 dies després, la mateixa patrulla dels mossos d'esquadra el torna a veure i cansats de la seva reiteració a no complir les restriccions li decideix imposar una altra multa de 1.000€, i a més el detenen i el porten a la comissaria dels mossos d'esquadra. Moment en el qual el Sr. Aaron decideix trucar-me per què l'assessori sobre quins mecanismes pot realitzar davant la seva situació.

- III. En data de 28 d'abril de 2020, el consell de ministres aprova un pla de transició cap a la normalitat amb diferents fases de desescalada depenent del grau d'incidència en les diferents zones d'Espanya.

El 9 de maig de 2020 s'aprova l'Ordre SND/399/2020 pel que s'aprova la fase 1 de desescalada, en el qual en l'article 15 del mateix es permet la reobertura de les terrasses al aire lliure dels establiments d'hostaleria i restauració però limitat al 50% de les taules permeses en les zones que compleixin els requisits per estar a la fase 1. Per aquest mateix motiu, el Sr. Aaron, veient que Reus si que està en la fase 1, en data 11 de maig decideix tornar a obrir el seu bar seguint les indicacions pertinents. Posteriorment, en data 25 de



maig, mitjançant l'article 18 de l'Ordre SND/414/2020, el Sr. Aaron, torna a oferir el servei d'hostaleria a l'interior del seu bar.

Gràcies a la reobertura del negoci el Sr. Aaron aconsegueix uns beneficis el mes de maig de 2.500€, a diferència dels mesos anteriors en els quals degut al confinament va tenir unes pèrdues totals de 10.000€ i va deixar d'obtenir 18.000€ de benefici.

- IV. En data 20 d'octubre de 2020, la generalitat de Catalunya va aprovar un paquet d'ajudes de 40 milions d'euros per al sector, obtenint una ajuda final pel Sr. Aaron de 1.000€.
  
- V. En data 14 de Juliol de 2021, en virtut de la interposició d'un recurs d'inconstitucionalitat contra el Decret 463/2020 en relació a la declaració de l'estat d'alarma, el Tribunal Constitucional dicta la Sentència 148/2021. En la sentència s'admet parcialment el recurs d'inconstitucionalitat contra el Decret 463/2020.
  
- VI. En data 11 d'agost, el Sr. Aaron, al assabentar-se de la sentència, torna a contactar amb mi per demanar assessorament legal davant la situació que es troba i quines interposicions legals pot posar després d'aquesta sentència

**A. Arguments del Sr. Aaron:**

El Sr. Aaron creu que primerament, durant l'època de confinament se li van vulnerar una sèrie de drets fonamentals com el dret fonamental a la llibertat ja que no el deixaven sortir de casa seva que li va afectar a nivell personal, i a més creu que si li va vulnerar algun dret fonamental ja que no el van deixar obrir el seu negoci, per la qual raó li va afectar a nivell econòmic i exigeix una sèrie de compensacions.

**B. Arguments del govern:**

Des del govern de l'estat espanyol creuen que totes les mesures que s'han pres durant la pandèmia del Covid-19 s'han realitzat des de la legalitat i que la limitació dels drets fonamentals s'ha realitzat sempre per minimitzar l'impacte i per garantir la salut de la societat espanyola durant la pandèmia.

## 4. Qüestions plantejades

Respecte a la vulneració del dret fonamental a la llibertat ambulatoria en virtut de l'article 19 i 17 de la CE i de l'article 6 de la carta de drets fonamentals de la Unió Europea:

- 1) Pot l'Estat limitar el dret fonamental a la llibertat de circulació que se li va imposar al Sr. Aaron durant els primers mesos de la pandèmia del Covid-19? Amb quins fonaments jurídics es realitza aquesta limitació?
- 2) Tenia l'Estat la potestat de sancionar econòmicament al Sr. Aaron a fi de fer complir les restriccions imposades en el Decret 463/2020 on es limitava la llibertat ambulatoria? Quins règims sancionadors podia utilitzar l'estat per l'incompliment de les obligacions imposades del Decret 463/2020?
- 3) Posteriorment a la sentència del Tribunal Constitucional quins mecanisme té el Sr. Aaron per poder reclamar les sancions que se li van imposar durant l'estat d'alarma? Es podien haver recorregut les multes que se li van imposar abans de la sentència del Tribunal Constitucional?
- 4) És legal la detenció realitzada al Sr. Aaron per l'incompliment continuat de la limitació a la llibertat ambulatoria? Quins fonaments jurídics protegeixen als ciutadans de no ser detinguts de manera il·legal i així protegir el dret fonamental a la llibertat ambulatoria?
- 5) Quins mecanismes té el Sr. Aaron en contra d'aquesta suposada detenció il·legal?

Respecte al dret a la llibertat del Sr. Aaron a mantenir obert el seu negoci en virtut de l'article 38 de la CE i l'article 16 de la carta de drets fonamentals de la Unió Europea:

- 1) És legal la limitació imposada al Sr. Aaron a no poder obrir el seu negoci durant els mesos vigents de l'estat d'alarma? Quins fonaments jurídics ho fonamenten?
- 2) Pot el Sr. Aaron reclamar els perjudicis econòmics que va patir degut al tancament total del seu negoci? Quins mecanismes pot dur a terme per reclamar aquest perjudici?

## 5. Fonaments jurídics

### 5.1 Respecte a la llibertat ambulatoria:

#### 5.1.1 Limitació de drets fonamentals per part del Estat

En la primera qüestió jurídica que resoldré serà sobre si l'Estat tenia la potestat suficient per poder limitar els drets fonamentals als ciutadans i més exactament al dret fonamental a la llibertat ambulatoria.

En data 14 de març del 2020 es va aprovar el Decret 463/2020 en el que es declarava l'estat d'alarma per la gestió de la crisi sanitària del Covid-19. En aquest decret es van limitar alguns drets fonamentals com el de la llibertat ambulatoria en el seu article 7 amb alguna excepció específica i molt puntual. Exactament feia la següent restricció:

#### **Artículo 7:**

*1. Durante la vigencia del estado de alarma, las personas únicamente podrán circular por las vías o espacios de uso público para la realización de las siguientes actividades, que deberán realizarse individualmente, salvo que se acompañe a personas con discapacidad, menores, mayores, o por otra causa justificada:*

*a) Adquisición de alimentos, productos farmacéuticos y de primera necesidad, así como adquisición de otros productos y prestación de servicios de acuerdo con lo establecido en el artículo 10.*

*b) Asistencia a centros, servicios y establecimientos sanitarios.*

*c) Desplazamiento al lugar de trabajo para efectuar su prestación laboral, profesional o empresarial.*

*d) Retorno al lugar de residencia habitual.*

*e) Asistencia y cuidado a mayores, menores, dependientes, personas con discapacidad o personas especialmente vulnerables.*

*f) Desplazamiento a entidades financieras y de seguros.*

*g) Por causa de fuerza mayor o situación de necesidad.*

*h) Cualquier otra actividad de análoga naturaleza.<sup>1</sup>*

Per aquesta raó el Sr. Aaron vol saber si aquest decret és legal o no.

Per contestar a aquesta pregunta ens hem de remetre a la Constitució Espanyola (d'ara en endavant "CE"), exactament en el seu article 116.1 i 116.2

**Article 116:**

- 1. Una ley orgánica regulará los estados de alarma, de excepción y de sitio, y las competencias y limitaciones correspondientes.*
- 2. El estado de alarma será declarado por el Gobierno mediante decreto acordado en Consejo de Ministros por un plazo máximo de quince días, dando cuenta al Congreso de los Diputados, reunido inmediatamente al efecto y sin cuya autorización no podrá ser prorrogado dicho plazo. El decreto determinará el ámbito territorial a que se extienden los efectos de la declaración.<sup>2</sup>*

Com podem veure en el article 116.2 posa uns requisits de forma per la declaració d'un estat d'alarma. Si ens fixem amb aquests requisits formals en el Decret 463/2020, podem veure que tots ells es compleixen ja que es va realitzar mitjançant decret acordat en un consell de ministres i amb un termini màxim de 15 dies tal i com ho trobem en l'article 3 del Decret. A més a més també podem veure com es van donar comptes al Congrés dels Diputats en la qual es va realitzar la primera votació per la prorroga de l'estat d'alarma sense cap vot en contra i només l'abstenció per part d'alguns partits polítics.

Un cop hem vist que els requisits formals es compleixen, podem observar com la CE ens remet a una llei orgànica que regularà, entre d'altres, l'estat d'alarma.

Aquesta llei orgànica es va constituir en el 1981 mitjançant la Llei Orgànica 4/1981, de 1 de Juny, dels estats d'alarma, excepció i de setge.

En el qual observem que en seu article 1.1 i 1.2 ens detalla que aquests 3 tipus d'estats només es podran declarar quan hi hagin circumstàncies extraordinàries i que les mesures imposades tinguin una duració estrictament indispensable pel restabliment de la normalitat. Aquesta situació extraordinària està avalada ja que la situació de la

---

<sup>1</sup> Article 7.1 del Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19

<sup>2</sup> Article 116 de la Constitució Espanyola

pandèmia mundial de la Covid-19 va ser una circumstància extraordinària que va posar en perill moltes vides i la salut de tota la població.

En concret per l'estat d'alarma ens descriu en quins àmbits es podrà declarar un estat d'alarma i veiem que l'article 4.2 ens descriu una situació que enquadra amb la situació que vam viure.

**Article 4.2:**

*El Gobierno, en uso de las facultades que le otorga el artículo ciento dieciséis, dos, de la Constitución podrá declarar el estado de alarma, en todo o parte del territorio nacional, cuando se produzca alguna de las siguientes alteraciones graves de la normalidad.*

*b) Crisis sanitarias, tales como epidemias y situaciones de contaminación graves.<sup>3</sup>*

Per últim, per saber de la legalitat del Decret 463/2020, hem de mirar si les limitacions del Decret estan emparades en la Llei orgànica.

**Article 11.1:**

*Con independencia de lo dispuesto en el artículo anterior, el decreto de declaración del estado de alarma, o los sucesivos que durante su vigencia se dicten, podrán acordar las medidas siguientes:*

*a) Limitar la circulación o permanencia de personas o vehículos en horas y lugares determinados, o condicionarlas al cumplimiento de ciertos requisitos.<sup>4</sup>*

En virtut d'aquest article, a nivell general, podem afirmar que l'Estat tenia la potestat necessària per poder limitar el dret fonamental a la llibertat ambulatoria, és a dir, que la limitació de la llibertat ambulatoria es troba emparada en el seu article 11.1 quan hi hagi un estat d'alarma, i que l'estat d'alarma era legal ja que ens trobàvem amb una crisi sanitària mundial la qual és una de les circumstàncies extraordinàries que preveu la l'article 4.2 per poder declarar un estat d'alarma.

Tot i que, com veurem a continuació, el Tribunal Constitucional s'ha pronunciat respecte la legalitat de l'estat d'alarma en referència a la llibertat ambulatoria amb molta controvèrsia entre els diferents magistrats que componen el Tribunal Constitucional.

---

<sup>3</sup> Article 4.2 de la Llei Orgànica 4/1981, de 1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i de setge

<sup>4</sup> Article 11.1 de la Llei Orgànica 4/1981, de 1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i de setge

## 5.1.2 Potestat sancionadora de l'Estat en l'estat d'alarma

Un cop hem analitzat la legalitat de la limitació a la llibertat ambulatoria de la societat, podem afirmar, en certa manera, la seva legalitat i la seva aplicació. Ara, aprofundirem sobre la potestat sancionadora de l'estat per l'incompliment de l'estat d'alarma.

Primer de tot, hem d'examinar el règim sancionador del Decret 463/2020 de l'estat d'alarma, exactament a l'article 20:

### **Artículo 20 Régimen sancionador:**

*El incumplimiento o la resistencia a las órdenes de las autoridades competentes en el estado de alarma será sancionado con arreglo a las leyes, en los términos establecidos en el artículo diez de la Ley Orgánica 4/1981, de 1 de junio.<sup>5</sup>*

Com podem veure en el Decret, aquest ens remet a la pròpia llei orgànica sobre Estats d'Alarma, exactament al seu article 10:

### **Artículo 10.1:**

*Uno. El incumplimiento o la resistencia a las órdenes de la Autoridad competente en el estado de alarma será sancionado con arreglo a lo dispuesto en las leyes<sup>6</sup>*

Per tant, sobre el principi de tipicitat, observem que tant en el Decret 463/2020, com en la Llei orgànica 4/1981, no s'ha tipificat cap tipus d'infracció ni la seva corresponent sanció, sinó que el que fa, es remetre'ns al que disposa en les lleis en cas d'incompliment o resistència a les ordres de les autoritats, és a dir que ens trobem davant d'una llei penal en blanc.

A causa d'aquesta falta de tipificació de les infraccions pròpia en el Decret 463/2020, va hi haver diverses qüestions controvertides per què les infraccions comeses pels ciutadans s'adeqüessin al tipus específic de la llei.

Aquesta remissió al que disposa en les lleis obre un ventall divers de possibilitat al tipus infractor mitjançant diverses lleis. Tot i que, aquesta problemàtica es va solucionar en un cert grau gràcies a la Ordre INT/226/2020 pel que s'estableixen els criteris d'actuació per les forces i cossos de seguretat en relació al Decret 463/2020. En aquesta Ordre,

---

<sup>5</sup> Article 20 del Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19

<sup>6</sup> Article 10.1 de la Llei Orgànica 4/1981, de 1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i de setge

s'estableix quin serà el règim sancionador que s'aplicarà en la pràctica en caràcter general i de forma preferent en els casos de desobediència en el seu article 5.3 i 5.4.

### **Artículo 5.3 y 5.4:**

3. *De acuerdo con ello, sin perjuicio de otros delitos o infracciones en los que se pueda incurrir, conviene recordar que el incumplimiento o la resistencia a las órdenes de la Autoridad competente pueden ser constitutivos de delitos de atentados contra la autoridad, sus agentes y los funcionarios públicos, y de resistencia y desobediencia, tipificados de forma específica en los artículos 550 a 556 del Código Penal.*

4. *Igualmente, el artículo 36.6 de la Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana, considera como infracción grave, la desobediencia o la resistencia a la autoridad o sus agentes en el ejercicio de sus funciones, cuando no sean constitutivas de delito, así como la negativa a identificarse a requerimiento de la autoridad o de sus agentes o la alegación de datos falsos o inexactos en los procesos de identificación.<sup>7</sup>*

Com es pot observar, ens remet a la Llei Orgànica 4/2015 de Protecció Ciutadana, centrant-se principalment en el seu article 36.6 sobre infraccions greus i al codi penal en els articles del 550 al 556.

Exactament, en la major part de les sancions imposades durant l'estat d'alarma i també la sanció imposada en el nostre cas en contra del Sr. Aaron, es van imposar mitjançant l'article 36.6 de la Llei 4/2015 en el qual s'indica el tipus infractor, i en l'article 39.1.b, s'indica la sanció corresponent:

### **Artículo 36.6:**

6. *La desobediencia o la resistencia a la autoridad o a sus agentes en el ejercicio de sus funciones, cuando no sean constitutivas de delito, así como la negativa a identificarse a requerimiento de la autoridad o de sus agentes o la alegación de datos falsos o inexactos en los procesos de identificación<sup>8</sup>*

### **Artículo 39.1.b:**

---

<sup>7</sup> Article 5.3 i 5.4 de l'Ordre INT/226/2020, de 15 de març, pel qual s'estableixen els criteris d'actuació per les Forces i Cossos de Seguretat en relació amb el Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19.

<sup>8</sup> Article 36.6 de la Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de seguretat ciutadana

*b) Para las infracciones graves, el grado mínimo comprenderá la multa de 601 a 10.400; el grado medio, de 10.401 a 20.200 euros, y el grado máximo, de 20.201 a 30.000 euros<sup>9</sup>*

Mitjançant el que disposa l'Ordre INT 226 mencionada anteriorment, s'hauria d'aplicar aquest article 36.6 en els casos en els quals la ciutadania incomplís la restricció de la llibertat ambulatoria. Però, ens trobem davant d'una gran problemàtica ja que les normes s'infringeixen i l'acte de desobeir es fa front a una autoritat i per tant s'estava sancionant a la població per desobeir una norma, és a dir, una qüestió impensable. Un exemple que a la ciutadania se l'estava sancionant per aquest article 36.6 és en una sentència d'un jutjat contenciós administratiu de Càceres en la sentència SJCA 1980/2020 en els antecedents de fet:

*PRIMERO: Por la representación de D. XXX se formuló demanda por la que se interponía recurso contencioso administrativo contra sanción recaída en el expediente NUM000 por importe de 601 euros, reducida al 50% por pago voluntario, por la comisión de una infracción grave tipificada en el art. 36.06) de la Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana.<sup>10</sup>*

A més, en els fets descrits que es contempen en la sentència no va hi haver desobediència als agents sinó només el fet d'estar en la via pública:

*"A las 00:02 horas del día 16/03/2020, en la Carretera N-110, Km. 370.1, de la localidad de Cabezuela del Valle (Cáceres), la Fuerza Actuante identifica al denunciado y al preguntarle el motivo de estar en dicho lugar, contesta el denunciado que viene de casa de su novia y que ahora se iba a la suya, incumpliendo la prohibición establecida en el artículo 7 del Real Decreto 463/2020, de 14 de marzo, por el que se declara el estado de alarma para la gestión de la situación de crisis sanitaria ocasionada por el COVID-19".<sup>11</sup>*

Com podem examinar en aquest cas en concret al ciutadà se li va aplicar una sanció per desobediència de l'article 36.6 de la Llei de Seguretat Ciutadana com també passa en el nostre cas amb el Sr. Aaron.

---

<sup>9</sup> Article 39.1 b de la Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de seguretat ciutadana

<sup>10</sup> Antecedents de fet primer de la Sentència del Jutjat de lo Contenciós Administratiu, 1980/2020, de 3 de novembre

<sup>11</sup> Fonaments de dret quart de la Sentència del Jutjat de lo Contenciós Administratiu, 1980/2020, de 3 de novembre



Però, com s'ha mencionat anteriorment, aquesta remissió al que disposa les lleis comporta que aquesta s'adeqüi al requisits específics de les infraccions.

Primer de tot analitzarem la problemàtica que ens trobem en aquest cas, és la definició de desobediència sobre infraccions administratives greus que té la Llei 4/2015 ja que és el règim sancionador que es va aplicar en el nostre cas i en la gran majoria de sancions durant l'estat d'alarma.

En la seva aplicació, podem observar com els organismes jurisdiccionals apliquen de dos formes diferents els requisits de la desobediència.

I es que, per una banda, ens trobem als organismes jurisdiccionals que defensen la tesis en la qual, per què es pugui apreciar la consumació d'una infracció administrativa catalogada com a desobediència, hi ha d'haver un mandat clar i directe de l'autoritat competent, de manera individualitzada a la persona en concret i en una immediatesa temporal. I en el cas de la desobediència del Decret 463/2020, aquest mandat es realitza de forma genèrica i no de forma individual com es un dels requisits de desobediència, per tant es podria plantejar un recurs contenciós-administratiu. A més, aquesta és la tesis que defensa el Tribunal Suprem i per la qual s'ha establert una jurisprudència tal i com podem observar en sentències com per exemple en la Sentència del Tribunal Suprem 5169/2014 on es desenvolupen els requisits per poder apreciar desobediència.

Exactament posa aquests requisits per què es pugui apreciar desobediència:

*a) la existencia de un mandato expreso, concreto y terminante de hacer o no hacer una específica conducta, emanado de la autoridad o sus agentes*

*b) que el mandato se halle dentro de las legales competencias de quien lo emite;*

*c) que la orden, revestida de todas las formalidades legales, haya sido claramente notificada al obligado a cumplirla, de manera que éste haya podido tomar pleno conocimiento de su contenido;*

*d) la resistencia del requerido a cumplimentar aquello que se ordena, y*

*e) la concurrencia del dolo de desobedecer, que implica que frente al mandato persistente y reiterado se alce el obligado a acatarlo y cumplirlo en una oposición tenaz, contumaz y rebelde, y*

*f) la gravedad de la conducta, que diferencia el delito de la falta de desobediencia leve.*<sup>12</sup>

I, no obstant aquests requisits són els necessaris per apreciar una desobediència catalogada com a delictes en el codi penal, aquests requisits es poden traslladar als requisits en els supòsits de desobediència catalogada com a infracció quan no hi hagi aquesta gravetat d'un delictes. Tal i com ho podem veure en sentències de jutjats de lo contenciós administratiu, com per exemple en la Sentència SJCA 2013/2020, en la qual defineix amb exactitud els requisits de desobediència com a infracció administrativa en un cas similar de sanció per incompliment del Decret 463/2020, seguint la tesis del Tribunal Suprem i estima el recurs obligant la devolució de les sancions per no complir aquests requisits en la desobediència:

*A) Un mandato claro y directo de la autoridad competente, en el ejercicio de sus funciones,*

*B) vinculado o relacionado con la "seguridad ciudadana", que es el bien jurídico protegido por la LOPSC, cuyos concretos fines se especifican en su artículo 3.*

*C) Dirigido de manera individualizada a una persona concreta, o a un grupo de personas diferenciado.*

*D) En un contexto de inmediatez temporal.*<sup>13</sup>

Es a dir, que en el nostre cas, la multa que se li va imposar al Sr. Aaron en data 25 de març, es podria haver recorregut la sanció mitjançant un recurs contenciós-administratiu, sempre que s'hagués posat fi a la via administrativa, ja que se li va imposar la sanció directament sense cap mandat directe e individualitzat per què modifiqués la seva conducta.

Una problemàtica que ens trobaríem en el nostre cas, seria la d'analitzar les sancions posteriors, ja que en aquests casos ja hi hauria hagut requeriments en dies anteriors per què modifiqués la seva conducta i el Sr. Aaron va fer cas omís. Per tant, es podria realitzar un recurs contenciós-administratiu posant importància en el requisit de la immediatesa temporal dels delictes de desobediència que estableix la jurisprudència del Tribunal Suprem.

Per l'altra banda, trobem els organismes jurisdiccionals que defensen la tesis en la qual, pel simple fet d'estar en la via pública sense cap excepció específica suposa una

---

<sup>12</sup> Fonament de dret vuitè de la Sentència del Tribunal Suprem, 5169/2014, de 12 de novembre

<sup>13</sup> Fonament de dret cinqué de la Sentència del Jutjat de lo Contenciós Administratiu, 2013/2020, de 24 de novembre

desobediència al Decret 463/2020 i per tant no es requeriria un mandat previ d'un agent per la seva consumació. Ja que, la simple ignorància de la llei no l'eximeix de les seves responsabilitats. Com podem veure en sentències com la mencionada anteriorment SJCA 1980/2020:

*1. A los efectos del estado de alarma, la autoridad competente será el Gobierno. 2. Para el ejercicio de las funciones a que se hace referencia en este real decreto, bajo la superior dirección del Presidente del Gobierno, serán autoridades competentes delegadas, en sus respectivas áreas de responsabilidad: a) La Ministra de Defensa. b) El Ministro del Interior. c) El Ministro de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana. d) El Ministro de Sanidad. Asimismo, en las áreas de responsabilidad que no recaigan en la competencia de alguno de los Ministros indicados en los párrafos a), b) o c), será autoridad competente delegada el Ministro de Sanidad".*

*A la vista de dicha disposición, las conductas contrarias a lo dispuesto en dicho Real Decreto suponían desobediencia a la autoridad sin resultar necesario un previo requerimiento de un agente denunciante para que la comisión de la infracción administrativa quedara consumada.<sup>14</sup>*

Com s'ha mencionat, el règim sancionador aplicable de manera general era mitjançant la Llei 4/2015, però, deixant la possibilitat d'aplicar altres règims sancionadors si es donaven les seves certes especificacions.

Per exemple també es podria aplicar la Llei 17/2015 del Sistema Nacional de Protecció Civil mitjançant els seus articles 45.4.b:

**Artículo 45.4.b:**

*b) En las emergencias declaradas, el incumplimiento de las órdenes, prohibiciones, instrucciones o requerimientos efectuados por los titulares de los órganos competentes o los miembros de los servicios de intervención y asistencia, así como de los deberes de colaboración a los servicios de vigilancia y protección de las empresas públicas o privadas, cuando no suponga una especial peligrosidad o trascendencia para la seguridad de las personas o los bienes<sup>15</sup>*

Tot i que, en aquesta llei trobem una sèrie de problemàtiques majors ja que a part de trobar-nos el mateix que en la llei mencionada anterior que hi havia d'haver una ordre

---

<sup>14</sup> Fonament de dret quart de la Sentència del Jutjat de lo Contenciós Administratiu, 1980/2020, de 3 de novembre

<sup>15</sup> Article 45.4 b de la Llei 17/2015, de 9 de juliol, del Sistema Nacional de Protecció Civil

expressa, també trobem l'especificitat de "una emergència declarada", pel que dificulta encara més la seva aplicació.

O, una altra possibilitat, seria la remissió al propi Codi Penal en el seu article 556:

**Artículo 556.1:**

*1. Serán castigados con la pena de prisión de tres meses a un año o multa de seis a dieciocho meses, los que, sin estar comprendidos en el artículo 550, resistieren o desobedecieren gravemente a la autoridad o sus agentes en el ejercicio de sus funciones, o al personal de seguridad privada, debidamente identificado, que desarrolle actividades de seguridad privada en cooperación y bajo el mando de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad<sup>16</sup>*

En aquest cas, l'aplicació del codi penal, resultaria molt complicada ja que l'acció d'estar en la via pública incomplint la limitació de la llibertat ambulatoria del Decret 463/2020 no es podria considerar mai una desobediència greu a l'autoritat com per poder ser considerada un delictes. Sempre i quan no es realitzessin altres accions que es poguessin considerar greus en contra dels agents.

En conclusió, en aquest apartat hem pogut analitzar els diferents règims sancionadors que es podien aplicar per l'incompliment de la limitació del dret fonamental a la llibertat ambulatoria mitjançant l'anàlisi sobre la llei penal en blanc que trobem en la Llei d'estat d'alarma, excepció i de setge.

**5.1.3 Mecanismes per reclamar les sancions imposades**

En l'apartat anterior s'ha analitzat les diferents potestats sancionadores que va tenir l'estat i que es van aplicar en una multitud de casos durant el primer estat d'alarma, incloent el nostre cas sobre el Sr. Aaron mitjançant la Llei 4/2015 de Protecció Ciutadana en diverses ocasions. En aquest apartat analitzarem quins són els mecanismes de defensa que té el Sr. Aaron per poder reclamar aquestes sancions posteriorment a la Sentència 148/2021 del Tribunal Constitucional.

Aquesta sentència del Tribunal Constitucional prové d'un recurs d'inconstitucionalitat del Decret 463/2020, en el qual el Tribunal Constitucional estima parcialment.

Exactament, el Tribunal Constitucional estima només la inconstitucionalitat de dos preceptes en el Decret, l'article 7, apartats 1,3 i l'article 10.6.

---

<sup>16</sup> Article 556.1 de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal

### **Artículo 10.6:**

*6. Se habilita al Ministro de Sanidad para modificar, ampliar o restringir las medidas, lugares, establecimientos y actividades enumeradas en los apartados anteriores, por razones justificadas de salud pública, con el alcance y ámbito territorial que específicamente se determine<sup>17</sup>*

La inconstitucionalitat de l'article 10.6 té el fonament jurídic en que el Decret d'un estat d'alarma ha de rendir comptes davant el Congrés dels Diputats i aquest article permet la modificació, ampliació o restricció de mesures per part del ministeri de sanitat de forma unilateral quan la Llei 4/1981 no permet aquestes modificacions del decret sense la rendició de comptes al Congrés dels Diputats.

I per l'altra banda trobem l'article 7 en relació a la llibertat ambulatoria:

### **Artículo 7:**

*1. Durante la vigencia del estado de alarma, las personas únicamente podrán circular por las vías o espacios de uso público para la realización de las siguientes actividades, que deberán realizarse individualmente, salvo que se acompañe a personas con discapacidad, menores, mayores, o por otra causa justificada:*

*a) Adquisición de alimentos, productos farmacéuticos y de primera necesidad, así como adquisición de otros productos y prestación de servicios de acuerdo con lo establecido en el artículo 10.*

*b) Asistencia a centros, servicios y establecimientos sanitarios.*

*c) Desplazamiento al lugar de trabajo para efectuar su prestación laboral, profesional o empresarial.*

*d) Retorno al lugar de residencia habitual.*

*e) Asistencia y cuidado a mayores, menores, dependientes, personas con discapacidad o personas especialmente vulnerables.*

*f) Desplazamiento a entidades financieras y de seguros.*

*g) Por causa de fuerza mayor o situación de necesidad.*

---

<sup>17</sup> Article 10.6 del Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19

*h) Cualquier otra actividad de análoga naturaleza.*

*3. Igualmente, se permitirá la circulación de vehículos particulares por las vías de uso público para la realización de las actividades referidas en los apartados anteriores o para el repostaje en gasolineras o estaciones de servicio*

*5. El Ministro del Interior podrá acordar el cierre a la circulación de carreteras o tramos de ellas por razones de salud pública, seguridad o fluidez del tráfico o la restricción en ellas del acceso de determinados vehículos por los mismos motivos.*

*Cuando las medidas a las que se refiere el párrafo anterior se adopten de oficio se informará previamente a las Administraciones autonómicas que ejercen competencias de ejecución de la legislación del Estado en materia de tráfico, circulación de vehículos y seguridad vial.*

*Las autoridades estatales, autonómicas y locales competentes en materia de tráfico, circulación de vehículos y seguridad vial garantizarán la divulgación entre la población de las medidas que puedan afectar al tráfico rodado.<sup>18</sup>*

En la sentència es declara la inconstitucionalitat d'aquests apartats i ho fa amb els següents fonaments jurídics.

Primer de tot fa molt d'èmfasis amb dos termes claus en la sentència, el terme limitació i el terme suspensió. En la Llei 4/1981, permet durant els estats d'alarma la limitació de drets fonamentals, i el Tribunal Constitucional entén que durant l'estat d'alarma no s'estava fent una limitació entesa com una reducció del dret fonamental a la llibertat ambulatoria en casos concrets i específics, sinó que el que s'estava produint era una suspensió total del dret fonamental amb algunes excepcions. I per tant era un supòsit que no estava emparat en un estat d'alarma, havent-se d'haver declarat un estat de setge o excepció, els quals si que permeten la suspensió de drets fonamentals.

No obstant, aquesta sentència ha tingut molta controvèrsia ja que en la sala del Tribunal Constitucional hi ha hagut moltes diferències respecte al fallo de la sentència, tenint diversos vots particulars en els quals manifestaven la seva contrària al fallo de la sentència.

Arran d'aquesta sentència, la inconstitucionalitat de la prohibició de la llibertat ambulatoria va obrir la possibilitat a diversos recursos davant als actes administratius

---

<sup>18</sup> Article 7.1, 7.1 i 7.5 del Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19

que havien posat fi a la via administrativa, és a dir, a les sancions pagades durant el primer període d'estat d'alarma ja que la base de les sancions provenia principalment d'aquesta prohibició a la llibertat ambulatoria.

Tot i que, en el cas que els procediments sancionadors que encara estiguessin en tràmit o no hagin estat abonades en aquell moment, l'administració pública hauria de deixar sense efectes tots aquests expedients sancionadors sense que la part interessada ho manifestés seguint la doctrina del Tribunal Constitucional. A més per dotar de força aquesta tesis, també podem veure en la Llei Orgànica 2/1979 del Tribunal Constitucional, en els articles 38.1 que fa referència que les sentències del Tribunal Constitucional vincularan a tots els poders públics, incloent la pròpia administració pública. I, en l'article 40.1, en el qual, permet la reducció o la exempció de la sanció si la sanció ve com a conseqüència de l'aplicació de la norma declarada nul·la.

Però, en el nostre cas, ens trobem davant d'un procediment que ja ha esgotat la via administrativa ja que el Sr. Aaron va abonar les sancions que se li van imposar i per tant, la administració pública no podria resoldre el seu expedient sancionador de manera directa. Per això, anem a observar quins mecanismes es podrien presentar per reclamar les sancions que se li van imposar al Sr. Aaron:

#### **a) Revisió d'actes nuls**

Per aplicar el primer mecanisme que es comentarà, hem d'analitzar la Llei 39/2015, del 1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions públiques, exactament al Títol V, article 106:

#### **Artículo 106.1:**

*1. Las Administraciones Públicas, en cualquier momento, por iniciativa propia o a solicitud de interesado, y previo dictamen favorable del Consejo de Estado u órgano consultivo equivalente de la Comunidad Autónoma, si lo hubiere, declararán de oficio la nulidad de los actos administrativos que hayan puesto fin a la vía administrativa o que no hayan sido recurridos en plazo, en los supuestos previstos en el artículo 47.<sup>19</sup>*

En aquest mecanisme de la revisió d'actes nuls, es poden donar dos circumstàncies, la primera, que aquesta es realitzi d'ofici o a instància de part. En el nostre cas utilitzarem aquest últim ja que en data 11 d'agost encara no s'havia realitzat aquesta revisió d'ofici.

---

<sup>19</sup> Article 106.1 de la Llei 39/2015, de 1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques

Així, per poder realitzar a instància de part aquesta revisió d'actes nuls, s'hauria de mirar aquest article 106 en virtut del article 47.1 per veure si l'acte podria ser nul de ple dret:

**Artículo 47.1 a):**

*1. Los actos de las Administraciones Públicas son nulos de pleno derecho en los casos siguientes:*

*a) Los que lesionen los derechos y libertades susceptibles de amparo constitucional.<sup>20</sup>*

Per tant, podem afirmar que les sancions imposades són nul·les de ple dret ja que el Tribunal Constitucional va declarar la inconstitucionalitat de la prohibició de la llibertat ambulatoria i per tant lesionava un dret constitucional de l'article 19 que defensa el dret fonamental a la llibertat ambulatoria. I a més, posteriorment a la sentència, tots aquests actes administratius van vulnerar l'article 25 de la CE:

**Artículo 25:**

*1. Nadie puede ser condenado o sancionado por acciones u omisiones que en el momento de producirse no constituyan delito, falta o infracción administrativa, según la legislación vigente en aquel momento<sup>21</sup>*

**b) Revocació de l'acte d'imposició de la sanció**

El segon mecanisme que es podria realitzar per la reclamació de les sancions que se li van imposar al Sr. Aaron és la revocació de l'acte d'imposició de la sanció, el qual està regulat a l'article 109 de la Llei 39/2015:

**Artículo 109:**

*1. Las Administraciones Públicas podrán revocar, mientras no haya transcurrido el plazo de prescripción, sus actos de gravamen o desfavorables, siempre que tal revocación no constituya dispensa o exención no permitida por las leyes, ni sea contraria al principio de igualdad, al interés público o al ordenamiento jurídico<sup>22</sup>*

---

<sup>20</sup> Article 41.1 a) de la Llei 39/2015, de 1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques

<sup>21</sup> Article 25 de la Constitució Espanyola

<sup>22</sup> Article 109 de la Llei 39/2015, de 1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques



Aquest mecanisme serveix per revocar aquests actes administratius, la sanció en el nostre cas, ja que ens trobem davant d'un acte administratiu de gravamen en contra del nostre particular, el Sr. Aaron. Tot i que, s'ha de tenir en compte que aquest mecanisme sempre s'iniciarà d'ofici i com el representant legal del Sr. Aaron l'únic que es podria tramitar, seria la petició d'aquesta revocació mitjançant una sol·licitud a l'administració pública per què aquesta ho iniciï d'ofici. La sol·licitud a l'administració pública per la revocació de l'acte d'imposició de la sanció imposada al Sr. Aaron la podem trobar als annexos.<sup>23</sup>

### **c) Recurs extraordinari de revisió**

Un altre mecanisme que es podria utilitzar per reclamar les sancions imposades és el recurs extraordinari de revisió previst en l'article 125 de la Llei 39/2015.

#### **Artículo 125 b):**

*1. Contra los actos firmes en vía administrativa podrá interponerse el recurso extraordinario de revisión ante el órgano administrativo que los dictó, que también será el competente para su resolución, cuando concorra alguna de las circunstancias siguientes:*

*b) Que aparezcan documentos de valor esencial para la resolución del asunto que, aunque sean posteriores, evidencien el error de la resolución recurrida.<sup>24</sup>*

En el nostre cas, ens trobaríem en el supòsit de l'apartat b) que permet la interposició d'aquest recurs extraordinari de revisió ja que es podria considerar la sentència del Tribunal Constitucional com un document de valor essencial el qual evidencia l'error de la infracció administrativa.

Tot i que, aquest recurs presenta diverses problemàtiques que podrien portar a la denegació del recurs.

Per una part, l'òrgan jurisdiccional podria entendre que la sentència del Tribunal Constitucional no encaixaria dins de la causa b) de l'article 125.

### **d) Procediment de responsabilitat patrimonial de les administracions públiques**

---

<sup>23</sup> Annex 7.2 del present treball de fi de grau

<sup>24</sup> Article 125 b) de la Llei 39/2015, de 1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques

Com a últim mecanisme, ens trobem el procediment de responsabilitat patrimonial de les administracions públiques, el qual es fonamenta a l'article 106.2 de la CE:

**Artículo 106.2:**

*2. Los particulares, en los términos establecidos por la ley, tendrán derecho a ser indemnizados por toda lesión que sufran en cualquiera de sus bienes y derechos, salvo en los casos de fuerza mayor, siempre que la lesión sea consecuencia del funcionamiento de los servicios públicos<sup>25</sup>*

Com veiem, tots els ciutadans estan protegits per la pròpia CE a ser indemnitzats per les lesions, en el nostre cas les sancions econòmiques per la suposada infracció, sempre que sigui la conseqüència del funcionament de l'administració pública.

A més, per dotar de més força el procediment, es podria al·legar juntament amb l'article 106.2 de la CE, l'article 32.4 de la Llei 40/2015, del 1 d'octubre, del Règim Jurídic del Sector Públic.

**Artículo 32.4:**

*4. Si la lesión es consecuencia de la aplicación de una norma con rango de ley declarada inconstitucional, procederá su indemnización cuando el particular haya obtenido, en cualquier instancia, sentencia firme desestimatoria de un recurso contra la actuación administrativa que ocasionó el daño, siempre que se hubiera alegado la inconstitucionalidad posteriormente declarada.<sup>26</sup>*

Tot i que, amb l'aplicació d'aquest article, s'hauria de tenir en compte que per la seva aplicació es requereix una sentència desestimatòria prèvia, requisit que en el nostre cas no es produeix i per tant no es podria aplicar aquest article, però es podria procedir mitjançant el 106.2 de la CE.

En l'aplicació d'aquest últim mecanisme mencionat, es veuen una sèrie de problemàtiques que presenta i que podrien ser utilitzades com arguments de l'administració pública davant l'òrgan jurisdiccional.

---

<sup>25</sup> Article 106.2 de la Constitució Espanyola

<sup>26</sup> Article 32.4 de la Llei 40/2015, de 1 d'octubre, de Règim Jurídic del Sector Públic

L'argument més important que podria utilitzar l'administració pública es basaria en la pròpia sentència del Tribunal Constitucional, exactament en el fonament jurídic 11 apartat c):

*c) Por último, al tratarse de medidas que los ciudadanos tenían el deber jurídico de soportar, la inconstitucionalidad apreciada en esta sentencia no será por sí misma título para fundar reclamaciones de responsabilidad patrimonial de las administraciones públicas, sin perjuicio de lo dispuesto en el art. 3.2 de la Ley Orgánica 4/1981, de 1 de junio, de los estados de alarma, excepción y sitio.<sup>27</sup>*

S'observa que en la pròpia sentència, els magistrats encara que declarin la inconstitucionalitat de l'article on es prohibia la llibertat ambulatoria, mencionen que els ciutadans tenien el deure jurídic de suportar les restriccions imposades i que la pròpia sentència no pot ser el fonament jurídic principal per reclamar responsabilitats patrimonials. Argument de l'administració pública que podria ser utilitzat de mateixa manera en el recurs extraordinari de revisió.

Un cop analitzats els diferents mecanismes jurídics per reclamar les sancions que se li van imposar al Sr. Aaron durant el primer període d'estat d'alarma, com a representant legal, la solució que se li donaria en el seu cas específic, seria la de esperar a que la pròpia administració pública realitzés d'ofici ja sigui la revisió d'actes nuls o la revocació d'actes per així estalviar-se tràmits. Tot i que, si passessin alguns mesos i l'administració pública no incoés d'ofici cap d'aquestes revisions, llavors el millor mecanisme seria utilitzar la revisió d'actes nuls a instància de part ja que és el mecanisme que menys problemàtiques podria tenir la seva interposició.

#### **5.1.4 La legalitat d'una detenció per desobediència continuada**

Per respondre a aquesta qüestió, hem d'analitzar quina és la protecció que tenim els ciutadans de poder tenir una llibertat ambulatoria a més de l'article 19 de la CE que ja s'ha explicat anteriorment. I es que, el concepte de llibertat es un dels fonaments principals que qualsevol estat social i democràtic de dret ha de tenir per poder-se definir com a tal, per això, un altre article que serveix per defensar la llibertat de les persones

---

<sup>27</sup> Fonament jurídic 11 apartat c) de la Sentència del Tribunal Constitucional, 148/2021, de 14 de juliol

és l'article 17 de la CE que es centra en el concepte de no ser privat de llibertat de manera il·legal.

### **Artículo 17.1:**

*1. Toda persona tiene derecho a la libertad y a la seguridad. Nadie puede ser privado de su libertad, sino con la observancia de lo establecido en este artículo y en los casos y en la forma previstos en la ley<sup>28</sup>*

Com observem, aquest article protegeix els ciutadans a no ser privats de llibertat amb les excepcions que marqui les lleis.

Exactament, per saber en quins casos es pot privar de la llibertat mitjançant la detenció per part de les forces i cossos de seguretat de l'estat, ho trobem regulat al *Reial Decret de 14 de Setembre de 1882 pel que s'aprova la Llei d'enjudiciament criminal*, en el seu Títol IV, capítol 2, de la detenció, articles 489 i següents, tot i que l'article més important del capítol és l'article 490:

### **Artículo 490:**

*Cualquier persona puede detener:*

- 1.º Al que intentare cometer un delito en el momento de ir a cometerlo.*
- 2.º Al delincuente in fraganti.*
- 3.º Al que se fugare del establecimiento penal en que se halle extinguiendo condena.*
- 4.º Al que se fugare de la cárcel en que estuviere esperando su traslación al establecimiento penal o lugar en que deba cumplir la condena que se le hubiese impuesto por sentencia firme.*
- 5.º Al que se fugare al ser conducido al establecimiento o lugar mencionado en el número anterior.*
- 6.º Al que se fugare estando detenido o preso por causa pendiente.*
- 7.º Al procesado o condenado que estuviere en rebeldía.<sup>29</sup>*

---

<sup>28</sup> Article 17.1 de la Constitució Espanyola

<sup>29</sup> Article 490 del Real Decret de 14 de setembre de 1882 pel qual s'aprova la Llei d'enjudiciament criminal

Aquestes són les principals causes per les que una persona pot ser detinguda. Tot i que en l'article 492 també ens menciona els supòsits en els quals la policia judicial tindrà l'obligació de detenir:

**Artículo 492:**

*La Autoridad o agente de Policía judicial tendrá obligación de detener:*

*1.º A cualquiera que se halle en alguno de los casos del artículo 490.*

*2.º Al que estuviere procesado por delito que tenga señalada en el Código pena superior a la de prisión correccional.*

*3.º Al procesado por delito a que esté señalada pena inferior, si sus antecedentes o las circunstancias del hecho hicieren presumir que no comparecerá cuando fuere llamado por la Autoridad judicial.*

*Se exceptúa de lo dispuesto en el párrafo anterior al procesado que preste en el acto fianza bastante, a juicio de la Autoridad o agente que intente detenerlo, para presumir racionalmente que comparecerá cuando le llame el Juez o Tribunal competente.*

*4.º Al que estuviere en el caso del número anterior, aunque todavía no se hallase procesado, con tal que concurren las dos circunstancias siguientes: 1.ª Que la Autoridad o agente tenga motivos racionalmente bastantes para creer en la existencia de un hecho que presente los caracteres de delito. 2.ª Que los tenga también bastantes para creer que la persona a quien intente detener tuvo participación en él.<sup>30</sup>*

Un cop analitzades les bases d'una detenció, anem a centrar-nos en el nostre cas, una detenció realitzada degut a la continuada desobediència al Decret 463/2020 que el prohibia estar en la via pública sense cap excepció marcada en el decret.

Primer de tot, s'ha de mencionar la desobediència analitzada en l'apartat 5.1.2. del present treball. Com bé s'ha explicat, ens trobem amb un cas especial ja que el supòsit de desobediència depenent de l'òrgan judicial que analitzava el cas en concret podia apreciar que es complien tots els requisits d'una desobediència, o, mitjançant la doctrina del Tribunal Suprem, no hi havia desobediència al no haver-hi un mandat individualitzat i amb immediatesa temporal, sent aquesta tesis la que té una força major.

---

<sup>30</sup> Article 492 del Real Decret de 14 de setembre de 1882 pel qual s'aprova la Llei d'enjudiciament criminal

Per tant, abans d'analitzar altres qüestions, cal mencionar que com aquesta desobediència no podia ser ni tan sols una infracció administrativa i per tant no vulnerar cap ordenament jurídic, en cap cas estaria permesa una detenció en un estat de dret.

Un cop mencionat aquest aspecte de la desobediència, s'analitzarà si es podria produir una detenció si es considerés que hi hagut aquesta infracció.

El concepte de desobediència, com s'ha vist anteriorment, pot estar catalogat o bé dins de delictes penals amb una desobediència de caràcter greu a l'autoritat, en l'article 556 del Codi Penal, o catalogat com una infracció administrativa en la llei de seguretat ciutadana, la qual s'utilitzava en els casos de desobediència del Decret 463/2020 seguint l'ordre INT/226/2020. Igualment, podem trobar jurisprudència del Tribunal Suprem en la qual es diferencia de manera clara el delicte i la infracció en la desobediència i aplicar-la al nostre cas al no trobar-nos dins d'un caràcter greu en la desobediència:

*“En consecuencia, ha de concluirse que la resistencia y la desobediencia que no revistan un carácter grave, no serían constitutivas de delito cuando se cometan en relación con los agentes de la autoridad, constituyendo solo, y en su caso, una infracción administrativa contemplada en la LO 4/2015, de protección de la seguridad ciudadana”.*<sup>31</sup>

Al trobar-nos en un cas de infraccions administratives en cap cas podrà portar a una condemna penal ni tan sols en casos com el que s'està analitzant on hi ha infraccions reiterades ja que mai pot arribar a ser condemnat penalment al no ser considerat un delicte i per tant no entrar en cap dels requisits de l'article 492 de la LECrim. A més, en l'article 492.4 també ens reafirma que aquesta detenció s'hauria produït de manera il·legal ja que en el suposat cas que estigués cometent un delicte, no hi hauria justificació per què el Sr. Aaron no es presentés davant l'autoritat judicial quan li demanessin ja que l'autoritat tenia la seva identificació mitjançant el DNI i sabia quin era el seu domicili i per tant no hi hauria motius per creure que en el cas que fos considerat un delicte el que estava cometent, el Sr. Aaron no es presentés davant l'autoritat judicial.

### **5.1.5 Mecanisme contra una detenció il·legal**

Un cop analitzada la legalitat de la detenció i determinada la seva il·legalitat, s'ha de determinar quins són els mecanismes que té l'ordenament jurídic espanyol per defensar al Sr. Aaron i tots els ciutadans davant d'una vulneració del dret fonamental a la llibertat

---

<sup>31</sup> Fonament jurídic segon punt 4 de la sentència del Tribunal Suprem, 45/2016, de 3 de febrer

ambulatòria mitjançant una detenció il·legal. El Tribunal Constitucional s'ha pronunciat nombroses vegades sobre què s'entén com una privació de llibertat i ho entén de la següent manera, *“Por lo que respecta a la existencia de una situación de privación de libertad, como presupuesto para la admisibilidad del habeas corpus, se ha reiterado que debe cumplirse una doble exigencia. Por un lado, que la situación de privación de libertad sea real y efectiva, ya que, si no ha llegado a existir tal situación, las reparaciones que pudieran proceder han de buscarse por las vías jurisdiccionales adecuadas, de tal modo que "cuando el recurrente no se encuentra privado de libertad, la misma podía ser denegada de modo preliminar, en virtud de lo dispuesto en el art. 6 de la Ley Orgánica 6/1984, puesto que en tales condiciones no procedía incoar el procedimiento". Y, por otra parte, que la situación de privación de libertad no haya sido acordada judicialment (...)*<sup>32</sup>

En el nostre cas en particular es compleixen les dos exigències ja que el Sr. Aaron es trobava privat de la seva llibertat i la seva privació de llibertat no va ser acordada judicialment.

El procediment per defensar el dret a no ser detingut il·legalment s'anomena “Habeas Corpus”, el qual es un procediment especial, preferent i ràpid pel qual es sol·licita a l'òrgan judicial competent la llibertat de la persona física detinguda il·legalment, no es tracta llavors ni d'un procediment contenciós-administratiu ni un procediment penal sinó una cobertura al dret fonamental de la llibertat ambulatòria tal i com defineix el Tribunal Constitucional en la seva sentència 208/2000:

*“ (...) no es ni un proceso contencioso-administrativo sobre la regularidad del acto o vía de hecho que origina la privación de libertad, ni tampoco un proceso penal sobre la eventual comisión de un delito de detención ilegal. (...)”*<sup>33</sup>

Al ser una vulneració d'un dret fonamental tant important com és la llibertat en un estat de dret, en el propi article 17.4 ens fa referència al mateix:

#### **Artículo 17.4:**

---

<sup>32</sup> Fonament jurídic tercer f) de la Sentència del Tribunal Constitucional 122/2004, de 12 de juliol

<sup>33</sup> Fonament jurídic 4 de la Sentència del Tribunal Constitucional 208/2000, de 24 de juliol

4. La ley regulará un procedimiento de «habeas corpus» para producir la inmediata puesta a disposición judicial de toda persona detenida ilegalmente. Asimismo, por ley se determinará el plazo máximo de duración de la prisión provisional.<sup>34</sup>

El Tribunal Constitucional en diverses sentències s'ha pronunciat respecte a quin es l'objecte principal de l'"Habeas Corpus", el qual és posar a disposició judicial la persona privada de llibertat.

Exactament la CE, determina la obligació de la creació d'una llei específica que reguli el procediment del "Habeas Corpus", i la llei que ho regula, és la Llei Orgànica 6/1984, de 24 de Maig, reguladora del procediment del "Habeas Corpus".

Primer de tot, s'ha d'analitzar si en el nostre cas en concret, en el qual el Sr. Aaron ens demana que realitzem el mecanisme del "Habeas Corpus" com al seu representant legal. I la resposta sobre si l'advocat de la persona detinguda té la capacitat per poder instar el procediment ho trobem a l'article 3 a) de la Llei 6/1984:

**Artículo 3 a):**

*Podrán instar el procedimiento de «Habeas Corpus» que esta ley establece:*

*a) El privado de libertad, su cónyuge o persona unida por análoga relación de afectividad, descendientes, ascendientes, hermanos y, en su caso, respecto a los menores y personas incapacitadas, sus representantes legales.*<sup>35</sup>

Per tant, com es pot observar, al ser el seu representant legal, seguint l'article 3, no es podria instar el procediment. Però, el Tribunal Constitucional s'ha pronunciat respecte a la sol·licitud presentada per l'advocat ja que entén que tot i que qui la presenti un advocat, aquest actua com a representant legal del detingut i per tant qui sol·licita l'"Habeas Corpus" es el detingut i l'advocat només el representa com afirma el Tribunal Constitucional en la seva sentència 61/2003:

*"no cabe ... sostener falta de legitimación alguna del Letrado a cuyo favor se otorgó la representación, ya que dicho Letrado no solicitó por él mismo la incoación del procedimiento, sino en su calidad de representante de los verdaderos interesados cuya legitimación para solicitar la incoación del meritado procedimiento queda fuera de toda duda", de tal suerte que "quienes instaron el habeas corpus fueron los propios*

---

<sup>34</sup> Artículo 17.4 de la Constitución Española

<sup>35</sup> Article 3 a) de la Llei Orgànica 6/1984, de 24 de maig, reguladora del procediment del "Habeas Corpus"



*interesados, plenamente legitimados, y no su Abogado, que limitó su papel a asumir la representación de aquéllos”<sup>36</sup>*

L'inici del procediment es podrà realitzar o bé de manera escrita o mitjançant compareixença i tot i que en el nostre cas s'ha realitzat mitjançant nosaltres en virtut de representant legal.

L'escrit que s'hauria de presentar per iniciar el procediment per alliberar al Sr. Aaron el podem trobar als annexos.

A continuació, per saber quin òrgan judicial seria el competent per la tramitació del “Habeas Corpus”, ens hem de remetre a l'article 2 de la mateixa llei:

### **Artículo 2:**

*Es competente para conocer la solicitud de «Habeas Corpus» el Juez de Instrucción del lugar en que se encuentre la persona privada de libertad; si no constare, el del lugar en que se produzca la detención, y, en defecto de los anteriores, el del lugar donde se hayan tenido las últimas noticias sobre el paradero del detenido.<sup>37</sup>*

És a dir, que l'autoritat competent en el nostre cas és el jutjat d'instrucció i exactament davant del jutge de guàrdia de Reus, ciutat on el nostre client ha estat detingut.

Un cop el jutge analitzarà la sol·licitud i realitzarà l'auto d'incoació o pel contrari, denegarà la sol·licitud per ser improcedent. En el nostre cas al existir molts indicis de trobar-nos davant d'un cas de detenció il·legal, el jutge iniciarà l'auto d'incoació. No obstant, cal remarcar la marcada jurisprudència del Tribunal Constitucional que considera *que si se cumplen los requisitos formales para la admisión a trámite, y se da el presupuesto de privación de libertad, no es lícito denegar la incoación del habeas corpus*<sup>38</sup> com podem veure en la sentència del Tribunal Constitucional 23/2004. Per tant si es compleixen els requisits formal que demana la llei, és a dir, el nom i circumstàncies personals del sol·licitant i de la persona per la qual es sol·licita l'emparament judicial, el lloc on es troba privat de llibertat i el motiu concret pel qual es demana l'Habeas corpus, que en el nostre cas seria per la detenció d'una acció que no té associada cap delictes, i per tant no seria legal denegar la incoació del procediment.

---

<sup>36</sup> Fonament jurídic segundo c) de la Sentència del Tribunal Constitucional 61/2003, de 24 de març

<sup>37</sup> Article 2 de la Llei Orgànica 6/1984, de 24 de maig, reguladora del procediment del “Habeas Corpus”

<sup>38</sup> Antecedent sisè de la Sentència del Tribunal Constitucional 23/2004, de 23 de febrer

Un cop iniciat l'auto d'incoació, el jutge practicarà les actuacions, que principalment són escoltar a les dos parts, és a dir, la persona detinguda o el seu representant legal i les autoritats que haguessin realitzat la detenció que en el nostre cas és la patrulla dels mossos d'esquadra que van detenir al Sr. Aaron. Aquestes actuacions tenen un termini màxim que marca la pròpia llei de 24 hores des de l'auto d'incoació fins la resolució del "Habeas Corpus".

En la resolució del nostre cas, el jutge de guàrdia aplicaria l'article 8.2 a) i l'article 1 a):

**Artículo 8.2 a):**

*2. Si estima que concurren alguna de las circunstancias del artículo primero de esta ley, se acordará en el acto alguna de las siguientes medidas:*

*a) La puesta en libertad del privado de ésta, si lo fue ilegalmente.<sup>39</sup>*

**Artículo 1 a):**

*A los efectos de esta ley se consideran personas ilegalmente detenidas:*

*a) Las que lo fueren por una autoridad, agente de la misma, funcionario público o particular, sin que concurren los supuestos legales, o sin haberse cumplido las formalidades prevenidas y requisitos exigidos por las leyes.<sup>40</sup>*

Els supòsits legals d'aquest article 1 ens fa referència a l'article 492 de la Lecrim analitzada en l'apartat 5.1.4 del present treball, en el qual veiem que en el nostre cas no entra en cap supòsit pel qual la policia judicial pogués detenir al Sr. Aaron.

En conclusió, el nostre client seria posat en llibertat de manera immediata ja que en virtut de l'article 1 a), no hi ha cap supòsit legal que empari la seva detenció, doncs com s'ha explicat en l'apartat anterior el Sr. Aaron no estava cometent cap delictes i tampoc es trobava emparat en cap dels requisits que marca la llei per la qual una persona pot ser detinguda i per tant sent aquesta una detenció il·legal.

---

<sup>39</sup> Article 8.2 a) de la Llei Orgànica 6/1984, de 24 de maig, reguladora del procediment del "Habeas Corpus"

<sup>40</sup> Article 1 a) de la Llei Orgànica 6/1984, de 24 de maig, reguladora del procediment del "Habeas Corpus"

## 5.2 Respecta a la llibertat d'empresa

### 5.2.1 Legalitat de la limitació a la llibertat d'empresa

En l'apartat anterior s'ha analitzat diversos aspectes en relació a la llibertat ambulatoria de les persones i com afectaven al nostre client en particular en aquest àmbit. Però en aquesta última secció del treball analitzarem un altre dret fonamental, el dret a la llibertat d'empresa, que tot i no trobar-se a la secció més protegida dels drets fonamentals (articles 14 a 29 de la CE), si que el trobem en el mateix capítol, el capítol segon de la CE, justament a l'article 38. I al trobar-se en aquest capítol segon, es troba protegit d'igual manera que els altres drets fonamentals per l'article 53 de la CE.

#### **Artículo 38:**

*Se reconoce la libertad de empresa en el marco de la economía de mercado. Los poderes públicos garantizan y protegen su ejercicio y la defensa de la productividad, de acuerdo con las exigencias de la economía general y, en su caso, de la planificación.<sup>41</sup>*

I a més, també el podem trobar protegit a la carta de drets fonamentals de la Unió Europea en el seu article 16.

Com s'ha analitzat anteriorment amb la llibertat ambulatoria, ara analitzarem la legalitat d'aquesta limitació que es va imposar als ciutadans d'Espanya a no poder obrir el seu negoci durant la primera època de l'estat d'alarma.

Primer hem d'estudiar com es regulava aquesta limitació en el Decret 463/2020, el qual el podem trobar en l'article 10 de *Mesures de contenció en el àmbit de l'activitat comercial, equipaments culturals, establiments i activitats recreatives, activitats d'hostaleria i restauració, i altres addicionals*. I en el nostre cas en concret en relació a l'hostaleria, en l'apartat 4:

#### **Artículo 10.4:**

---

<sup>41</sup> Article 38 de la Constitució Espanyola

*4. Se suspenden las actividades de hostelería y restauración, pudiendo prestarse exclusivamente servicios de entrega a domicilio*<sup>42</sup>

Com podem observar, durant l'estat d'alarma es va suspendre de manera total l'activitat d'hostaleria. A més en el nostre cas, al només realitzar un servei d'hostaleria sense servir l'activitat de restauració, la segona part de l'article de poder prestar serveis a domicili tampoc es podia realitzar, obligant a un tancament total del negoci i produint uns perjudicis molt elevats al Sr. Aaron.

Aquest article, com tot el decret en si, per validar la seva legalitat ha de complir els requisits marcats en la Llei 4/1981 i en el seu article 11 ens descriu les mesures que es poden aprovar durant la vigència d'un estat d'alarma:

### **Artículo 11.3:**

*c) Intervenir y ocupar transitoriamente industrias, fábricas, talleres, explotaciones o locales de cualquier naturaleza, con excepción de domicilios privados, dando cuenta de ello a los Ministerios interesados.*<sup>43</sup>

Per tant durant la vigència de l'estat d'alarma, el govern de l'Estat té la potestat de poder intervenir locals de qualsevol naturalesa com és el nostre cas dels locals d'hostaleria.

Però, cal tenir en compte que aquesta limitació a no poder obrir el teu negoci produeix uns danys a una part de la població, incloent al Sr. Aaron i es per això que en el nostre ordenament jurídic estableix uns procediments per demanar responsabilitat patrimonial a l'administració pública.

## **5.2.2 Responsabilitat patrimonial de l'administració pública**

Com s'ha vist, el funcionament de l'administració pública mitjançant l'estat d'alarma va causar uns danys a una part de la població i en aquest apartat analitzarem com es pot realitzar un procediment de responsabilitat patrimonial de l'administració pública.

---

<sup>42</sup> Article 10.4 del Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19

<sup>43</sup> Article 11.3 de la Llei Orgànica 4/1981, de 1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i de setge

En primer lloc hem d'observar com aquesta responsabilitat patrimonial en el nostre cas està protegida en 3 ordenaments jurídics diferents.

Primer el trobem protegit a l'article 106.2 de la CE:

**Artículo 106.2:**

*2. Los particulares, en los términos establecidos por la ley, tendrán derecho a ser indemnizados por toda lesión que sufran en cualquiera de sus bienes y derechos, salvo en los casos de fuerza mayor, siempre que la lesión sea consecuencia del funcionamiento de los servicios públicos<sup>44</sup>*

Cal destacar el concepte de força major, el qual el desenvoluparem més endavant igual que els altres requisits mencionats en el propi article.

El segon ordenament on el trobem regulat és en la pròpia llei 4/1981 d'estat d'alarma en el seu article 3.2:

**Artículo 3.2:**

*Dos. Quienes como consecuencia de la aplicación de los actos y disposiciones adoptadas durante la vigencia de estos estados sufran, de forma directa, o en su persona, derechos o bienes, daños o perjuicios por actos que no les sean imputables, tendrán derecho a ser indemnizados de acuerdo con lo dispuesto en las leyes<sup>45</sup>*

En aquest article en definitiva defensa el dret a ser indemnitzats per els actes de l'administració pública que es realitzin durant la vigència de l'estat d'alarma.

I per últim, trobem de manera més desenvolupada aquesta responsabilitat patrimonial en la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, del Règim Jurídic del Sector Públic en els articles 32 i següents.

**Artículo 32.1:**

*1. Los particulares tendrán derecho a ser indemnizados por las Administraciones Públicas correspondientes, de toda lesión que sufran en cualquiera de sus bienes y derechos, siempre que la lesión sea consecuencia del funcionamiento normal o anormal*

---

<sup>44</sup> Article 106.2 de la Constitució Espanyola

<sup>45</sup> Article 3.2 de la Llei Orgànica 4/1981, de 1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i de setge

*de los servicios públicos salvo en los casos de fuerza mayor o de daños que el particular tenga el deber jurídico de soportar de acuerdo con la Ley.*<sup>46</sup>

Per tant, un cop hem localitzat les principals fonaments de la responsabilitat patrimonial, anem a analitzar la responsabilitat patrimonial en el nostre cas en específic.

De l'article 32.1 podem extreure quins son els requisits per poder demanar aquesta responsabilitat patrimonial:

- Ha d'haver-hi la imputació d'un dany
- Ha d'existir una relació de causalitat entre l'actuació de l'administració pública i el dany produït.
- Ha d'existir una lesió

En aquest últim concepte de lesió diferents elements que podem distingir en el propi article 32 i en els següents:

- **Antijuridicitat:**  
Ha de ser un dany que la persona no té el deure de suportar
- **Efectiu:**  
Que el dany sigui actual i real
- **Avaluable econòmicament:**  
Que es pugui valorar econòmicament el dany que s'ha patit
- **Individualització del dany:**  
Només es podran indemnitzar aquells danys individuals o a petits grups de persones afectades, per així evitar indemnitzar lesions generalitzades. (Article 32.2 de la Llei 40/2015)

Quan es compleixin tots aquests requisits llavors es podrà demanar la responsabilitat patrimonial.

Abans d'analitzar els requisits en el nostre cas en concret, s'han de detallar dos aspectes molt importants a l'hora d'iniciar el procediment. Com s'inicia i la determinació de l'administració responsable.

Per saber com s'inicia el procediment, l'ordenament jurídic ens remet a la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques a l'article 67:

---

<sup>46</sup> Article 32.1 de la Llei 40/2015, de 1 d'octubre, de Règim Jurídic del Sector Públic

## **Artículo 67:**

*1. Los interesados sólo podrán solicitar el inicio de un procedimiento de responsabilidad patrimonial, cuando no haya prescrito su derecho a reclamar. El derecho a reclamar prescribirá al año de producido el hecho o el acto que motive la indemnización o se manifieste su efecto lesivo. En caso de daños de carácter físico o psíquico a las personas, el plazo empezará a computarse desde la curación o la determinación del alcance de las secuelas<sup>47</sup>*

És a dir, que primer s'ha d'iniciar el procediment a instància de part davant l'administració pública, abans de la prescripció d'1 any mencionat en l'article 67. En el nostre cas, al voler realitzar la sol·licitud el dia 11 d'agost del 2021 s'hauria de considerar prescrit, però, en el Decret 463/2020, disposició addicional segona, es suspenen els terminis previstos en les lleis processals, per tant, sí que es podria iniciar el procediment. I, en el cas que l'administració resolgués negativament la sol·licitud, es podria iniciar la via jurisdiccional i presentar un recurs contenciós-administratiu.

La segona qüestió plantejada recau sobre la determinació de l'administració responsable. Poden passar dos supòsits diferents, supòsits en el qual diverses administracions públiques actuïn baix formules conjuntes d'actuació i llavors la responsabilitat serà solidària entre les administracions, o, supòsits en els quals les administracions no hagin actuat baix una fórmula conjunta d'actuació i llavors la responsabilitat es distribuirà entre les administracions atenent el criteri de competència, interès públic, etc.

En el nostre cas, tot i que en la gestió del Covid-19, les competències les tenien les CCAA, aquestes seguien les actuacions dictades des de l'estat central ja que la finalitat de l'estat d'alarma era la centralització de competències per part de l'Estat. Per tant, la millor reclamació seria realitzar-la davant l'administració general de l'estat, invocant la solidaritat de les altres administracions públiques.

Després de la anàlisi d'aquests dos conceptes, s'ha d'estudiar els requisits mencionats anteriorment.

Començarem amb els requisits amb menys controvèrsia:

- Lesió efectiva i avaluable econòmicament

---

<sup>47</sup> Article 67 de la Llei 39/2015, de 1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques

Aquests primers dos requisits són fàcilment identificables ja que hi ha un dany actual i real que és la no obertura del negoci del Sr. Aaron i per tant no poder realitzar el seu treball i no obtenir el rendiment econòmic que hagués obtingut si hagués pogut obrir el negoci disminuint el patrimoni del Sr. Aaron de manera significativa.

També és avaluable econòmicament com s'ha comentat en els antecedents de fet amb unes pèrdues de 10.000€ i va deixar d'obtenir 18.000€ de benefici tenint en compte el resultat de l'any anterior. És a dir, amb un total de 28.000€ ja que la responsabilitat patrimonial de l'administració pública també admet el lucre cessant (quantitat patrimonial que s'ha deixat de percebre) sempre i quan la persona hagi estat proactiva a que el dany s'acabés, però com aquí el Sr. Aaron no podia realitzar cap acció per obrir el seu negoci també podríem incloure el lucre cessant.

Cal tenir en compte que el Sr. Aaron va rebre una ajuda econòmica de 1.000€ per part de la generalitat de Catalunya com una mesura compensatòria per determinats sectors. Aquesta ajuda, suposa un reconeixement per part de l'administració d'aquest dany causat i en certa manera una relació entre l'administració i el dany causat. Com que aquesta ajuda de 1.000€ queda lluny dels 28.000€ de dany total, la responsabilitat patrimonial hauria de cobrir el dany no cobert per la ajuda, és a dir, dels 27.000€ restants.

- Individualització del dany:

Aquest requisit tampoc té molta controvèrsia ja que el dany se li ha produït de manera directa al Sr. Aaron prohibint-l'hi l'obertura del seu negoci i és el Sr. Aaron a nivell individual qui demana la responsabilitat patrimonial.

- Antijuridicitat

Aquest és un dels requisits més complexos a l'hora de determinar la responsabilitat de l'administració pública ja que s'entén com un deure que els ciutadans tenien el deure de suportar quan el dany hagués sigut causat per l'actuació de l'administració pública emparada en una norma jurídica, en el nostre cas en el Real Decret 463/2020. Però, l'antijuridicitat per l'estat d'alarma presenta diversos aspectes problemàtics.

Primer de tot, ho trobem a l'article 3.2 de la Llei 4/1981 ja explicat anteriorment, en el qual permet la indemnització pels danys que no li siguin imputables a la persona, i en el nostre cas no se li pot responsabilitzar a la persona ja que és una persona que no va ser positiu ni ell ni ninguna persona del seu entorn i per tant no se li pot atribuir el dany que estava patint.



En aquest article trobem la problemàtica ja que remet a la llei la responsabilitat patrimonial però com s'ha explicat mentre que en l'article omet aquest deure de suportar el dany, en la Llei 40/2015 si que obliga a suportar el dany.

La segona problemàtica que tenim amb l'antijuridicitat la trobem amb la sentència del Tribunal Constitucional en relació a la inconstitucionalitat del Decret 463/2020 analitzada anteriorment en la qual es declara la inconstitucionalitat d'una norma amb rang de llei amb la especialitat del fonament jurídic 11 c):

*c) Por último, al tratarse de medidas que los ciudadanos tenían el deber jurídico de soportar, la inconstitucionalidad apreciada en esta sentencia no será por sí misma título para fundar reclamaciones de responsabilidad patrimonial de las administraciones públicas, sin perjuicio de lo dispuesto en el art. 3.2 de la Ley Orgánica 4/1981, de 1 de junio, de los estados de alarma, excepción y sitio.<sup>48</sup>*

Aquesta apreciació final de la sentència crea una situació atípica ja que el Tribunal Constitucional declara que els ciutadans tenien el deure jurídic de suportar unes mesures inconstitucionals, és a dir, mesures contraries a la CE, una situació contrària a qualsevol estat de dret. Però, deixa oberta la possibilitat de reclamar indemnitzacions mitjançant l'article 3.2 que s'ha mencionat abans. A més, tot i que prohibeix que es demani responsabilitat patrimonial basada amb aquesta sentència, si que es podria utilitzar com a suport de la responsabilitat patrimonial de l'article 3.2.

- Imputació del dany i relació de causalitat

La imputació del dany fa referència a la vessant activa de la responsabilitat de l'administració amb el dany causat, és a dir, pel dany causat per totes les actuacions, gestions i activitats de l'administració pública i en el nostre cas el dany es realitza mitjançant la prohibició d'obertura dels negocis en el Reial Decret.

A més, la responsabilitat patrimonial no només engloba el funcionament normal i anormal de l'administració sinó també la inactivitat per part de l'administració pública i així ho defineix el Tribunal Suprem en la sentència del recurs 1937/1994:

*En los casos de inactividad o pasividad de la Administración la existencia de responsabilidad patrimonial está vinculada normalmente, como aquí se pretende, al funcionamiento anormal del servicio o actividad administrativa, cifrado en la inactividad,*

---

<sup>48</sup> Fonament jurídic 11 c) de la Sentència del Tribunal Constitucional, 148/2021, de 14 de juliol

*pasividad o insuficiente eficacia en relación con los estándares normales y exigibles de rendimiento*<sup>49</sup>

En aquest apartat com a part que reclama la responsabilitat patrimonial que l'administració pública no va actuar de manera diligent ja que tot i que la OMS va declarar la Covid-19 com una emergència de salut pública de preocupació internacional el 30 de gener del 2020, no va ser fins el 14 de març del 2020 que es van realitzar les mesures i les mesures que es van realitzar es van realitzar de manera desproporcionada ja que en territoris sense cap cas de Covid-19 o amb pocs casos es van aplicar les mateixes restriccions que en territoris amb una gran multitud de casos positius. A més de que els danys produïts es podrien haver mitigat si s'haguessin pres les degudes mesures de precaució en comptes de la suspensió total al dret a la llibertat d'empresa.

Per finalitzar els requisits s'ha de comentar el terme de força major ja que és una causa d'exempció a la responsabilitat patrimonial i es pot relacionar amb el que s'acaba de comentar respecte a l'actuació de l'administració pública.

Primer de tot, de la mateixa manera que el deure jurídic de suportar, l'article 3.2 de la Llei 4/1981 exclou l'exempció de força major per indemnitzar els actes realitzats durant l'estat d'alarma, sent contradictori amb l'article 32.1 de la Llei 40/2015. I, en tot cas, tot i que la definició de força major realitzada pel Tribunal Suprem *se define por dos notas fundamentales cuales son el ser una causa extraña exterior al objeto dañoso y a sus riesgos propios, imprevisible en su producción y absolutamente irresistible o inevitable aun en el supuesto de que hubiera podido ser prevista*, en el recurs 303/1993.<sup>50</sup>

I tot i que el Covid-19 podria entrar dins d'aquesta definició de força major, es molt discutible que això eximeixi de manera total la responsabilitat patrimonial de l'administració ja que com s'ha desenvolupat abans, les mesures es podrien haver pres de manera anticipada i es podrien haver mitigat els danys amb les degudes mesures de precaució.

Tot i que tot aquest procediment que s'ha explicat respecte al dret fonamental a la llibertat d'empresa cal tenir en compte com entén el Tribunal Constitucional l'article 38

---

<sup>49</sup> Fonament de dret quart de la Sentència del Tribunal Suprem, de 9 de juny de 1998, n° de recurs 1397/1994

<sup>50</sup> Fonament de dret tercer de la Sentència del Tribunal Suprem, 11 de juliol de 1995, n° de recurs 303/1993

de la CE, és a dir, que l'article 38, “ (...) viene a establecer los límites dentro de los que necesariamente han de moverse los poderes constituidos al adoptar medidas que incidan sobre el sistema económico de nuestra sociedad”.<sup>51</sup>

Aquest fragment prové de la sentència del Tribunal Constitucional 53/2014. I en la pròpia sentència també reitera que “el derecho a la libertad de empresa no es absoluto e incondicionado sino limitado por la regulación que, de las distintas actividades empresariales en concreto, puedan establecer los poderes públicos, limitaciones que han de venir establecidas por la ley, respetando, en todo caso, el contenido esencial del derecho”<sup>52</sup>

Per tant, com podem examinar en la jurisprudència del Tribunal Constitucional, no arriba a considerar que el nostre cas en concret pogués ser una vulneració d'un dret fonamental a la llibertat d'empresa, però de igual manera es podria realitzar tot el procediment de responsabilitat patrimonial de l'administració pública desenvolupat anteriorment ja que, tot i no ser una vulneració d'un dret fonamental, ens trobem davant d'un dany per part de l'administració pública.

---

<sup>51</sup> Fonament de dret setè de la Sentència del Tribunal Constitucional, 53/2014, de 10 d'abril

<sup>52</sup> Fonament de dret setè de la Sentència del Tribunal Constitucional, 53/2014, de 10 d'abril

## 6 Conclusions

En primer lloc, cal mencionar que els drets fonamental son l'estructura bàsica de tot el nostre ordenament jurídic i que són una expressió dels valors i principis que engloben la nostra societat i guien el conjunt de l'organització política i jurídica del nostre país, és a dir que són el fonament de la nostra societat en un estat social i democràtic de dret com és el nostre, i per això, la seva defensa és de suma importància.<sup>53</sup>

Però, tot i ser la base del nostre ordenament jurídic, aquests poden ser limitats o suspesos en casos molt específics i excepcionals marcats en la pròpia Constitució.

Com s'ha analitzat en el present treball de fi de grau, els fonaments jurídics que va utilitzar l'estat per la limitació del dret fonamental a la llibertat ambulatoria es van realitzar de manera encertada. Poden limitar la llibertat ambulatoria del Sr. Aaron com a la resta de la ciutadania. Tot i que el Tribunal Constitucional declarés la seva inconstitucionalitat per l'aplicació d'un estat d'alarma en comptes d'un estat de setge ja que va considerar que la restricció a la llibertat ambulatoria va ser una suspensió del dret fonamental en comptes d'una limitació.

En segon lloc, en l'àmbit del règim sancionador que va aplicar l'estat, s'ha analitzat com la utilització d'una llei penal en blanc va ocasionar que es poguessin aplicar diferents règims sancionadors per part de les forces i cossos de seguretat de l'estat, acabant aplicant en una multitud de casos de manera errònia l'article 36.6 de la llei 4/2015 de seguretat ciutadana, aplicant una infracció de desobediència quan no hi havia hagut cap desobediència a l'autoritat. I en conclusió, podríem parlar d'un error de tipificació específica per l'incompliment del Decret 463/2020.

Arran de la sentència del Tribunal Constitucional on es declarava inconstitucional l'article de la restricció de la llibertat ambulatoria del Decret 463/2020, s'obre un ventall de possibilitats pel Sr. Aaron com per la resta de persones físiques que es van sancionar per l'incompliment de l'estat d'alarma, permeten la presentació dels diversos recursos desenvolupats en el present treball com per exemple, el recurs de revisió d'actes nuls, el recurs de la revocació de l'acte d'imposició de la sanció o el recurs extraordinari de revisió. Permeten al Sr. Aaron la devolució de les sancions imposades durant l'estat d'alarma.

---

<sup>53</sup> Fonament de dret quart de la Sentència del Tribunal Constitucional 53/1985, de 11 d'abril

En tercer lloc, podem afirmar com la detenció que es va produir sobre el Sr. Aaron per l'incompliment de les restriccions imposades en el Decret 463/2020 es va cometre de manera il·legal al no trobar-se en cap dels supòsits marcats en la Llei d'enjudiciament criminal en el seu article 492.

Permeten la sol·licitud de l'Habeas Corpus desenvolupada en el present treball per posar en llibertat al Sr. Aaron de manera immediata al trobar-nos davant d'una detenció il·legal.

En últim lloc, respecte a la prohibició que va patir el Sr. Aaron per la imposició de no poder obrir el seu negoci, s'ha determinat que sí que s'havia realitzat de manera legal segons el nostre ordenament jurídic, però, tal i com diu la Llei 4/1981 d'estat d'alarma, excepció i de setge, el haver patit un dany no imputable a ell, es podria sol·licitar la responsabilitat patrimonial de l'administració pública justificant els diversos requisits de responsabilitat patrimonial tal i com s'ha desenvolupat en el present treball de fi de grau.

## 7 Annexes

### 7.1 Annex I Normativa aplicable

a) Constitució Espanyola

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>

b) Llei Orgànica 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional

[BOE-A-1979-23709 Ley Orgánica 2/1979, de 3 de octubre, del Tribunal Constitucional.](#)

c) Llei Orgànica 4/1981, de 1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i de setge

[BOE-A-1981-12774 Ley Orgánica 4/1981, de 1 de junio, de los estados de alarma, excepción y sitio.](#)

d) Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de seguretat ciutadana

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-3442>

e) Llei Orgànica 3/1986, de 14 d'abril, de mesures especials en matèria de salut pública

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1986-10498>

f) Llei Orgànica 6/1984, de 24 de maig, reguladora del procediment del "Habeas Corpus"

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1984-11620>

g) Real Decret de 14 de setembre de 1882 pel qual s'aprova la Llei d'enjudiciament criminal

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036&p=20230428&tn=1>

h) Llei 17/2015, de 9 de juliol, del Sistema Nacional de Protecció Civil

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-7730>

i) Llei 39/2015, de 1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques

[BOE-A-2015-10565 Ley 39/2015, de 1 de octubre, del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas.](#)

j) Llei 40/2015, de 1 d'octubre, de Règim Jurídic del Sector Públic

[BOE-A-2015-10566 Ley 40/2015, de 1 de octubre, de Régimen Jurídico del Sector Público.](#)

k) Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-3692>

l) Ordre INT/226/2020, de 15 de març, pel qual s'estableixen els criteris d'actuació per les Forces i Cossos de Seguretat en relació amb el Real Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es declara l'estat d'alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada pel Covid-19.

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-3694>

m) Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea

[https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text\\_es.pdf](https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_es.pdf)

n) Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>

## **7.2 Annex II model de sol·licitud de revocació d'actes nuls**

D/ Gerard Forner Cervera con DNI nº XXXXXX mayor de edad y con domicilio a efectos de notificaciones en C/ Riera Miró, Reus, con teléfono XXXXXXX, actuando como representante legal de D/ Aaron Martínez, con DNI nº XXXXXX mayor de edad y con domicilio a efectos de notificaciones en C/ Antoni Gaudí, con teléfono XXXXXXX. **DIGO:**

De conformidad con lo dispuesto en el artículo 109 de la Ley 39/2015, de 1 de octubre, del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas, solicito la revocación del siguiente acto de gravamen o desfavorable por incumplimiento del Decreto 463/2020, ya que tal revocación no constituye dispensa o exención no permitida por las leyes, ni es contraria al principio de igualdad, al interés público o al ordenamiento jurídico.

Los motivos que justifican la presente solicitud son que el acto de gravamen es contraria al ordenamiento jurídico en virtud de la sentencia del Tribunal Constitucional 148/2021, en la cual se declara la inconstitucionalidad de la limitación a la libertad ambulatoria. Fundamento jurídico por el cual se fundamenta el acto de gravamen.

Por lo expuesto,

**SOLICITO:** Tenga por presentado este escrito y en su virtud y en razón a las circunstancias que concurren en el presente supuesto, acuerde la revocación del acto de gravamen o desfavorable por las razones expuestas.

Reus, 20/08/2021, y firma

XXXXXX

### **7.3 Annex III de sol·licitud del “Habeas Corpus”**

D/ Gerard Forner, advocat Col. ICAB n° XXXXXX, amb domicili professional a C/ Riera Miró, numero. XX i pis XX de Reus amb telèfon mòbil XXXXXXX, obrant en nom de D/ Aaron Martínez, amb DNI n° XXXXXX, privat de llibertat en la comissaria de mossos d'esquadra de Reus, davant el jutjat, comparec i com millor procedeixi en dret **Dic:**

Que mitjançant aquest escrit, insto el procediment d'Habeas Corpus regulat en la Llei orgànica 6/1984, de 24 de maig, atenent que D/ Aaron Martínez es troba il·legalment privat de llibertat des de les 18:00 de l'1 d'abril de 2020 a les dependències policials dels mossos d'esquadra de Reus. La detenció és improcedent i ha de deixar-se sense efectes pel següents

#### **MOTIUS:**

##### **Primer: Legitimació**

Tot i que la llei del “Habeas Corpus” no contempla la legitimació del “Habeas Corpus” per part de l'advocat de la persona detinguda, el Tribunal Constitucional en sentències com la STC 61/2003, permet la sol·licitud en virtut de ser el defensor dels interessos legals i drets del seu client.

##### **Segon: Vulneració dels pressupòsits legals de detenció continguts en l'article 492 de la Lecrim.**

La detenció del Sr. Aaron Martínez s'ha produït amb manifesta vulneració dels pressupòsits legals de l'article 492 de la Lecrim per què una detenció es pugi considerar de manera legal. L'article 492 disposa que:

*La Autoridad o agente de Policía judicial tendrá obligación de detener:*

*1.º A cualquiera que se halle en alguno de los casos del artículo 490.*



*2.º Al que estuviere procesado por delito que tenga señalada en el Código pena superior a la de prisión correccional.*

*3.º Al procesado por delito a que esté señalada pena inferior, si sus antecedentes o las circunstancias del hecho hicieren presumir que no comparecerá cuando fuere llamado por la Autoridad judicial.*

*Se exceptúa de lo dispuesto en el párrafo anterior al procesado que preste en el acto fianza bastante, a juicio de la Autoridad o agente que intente detenerlo, para presumir racionalmente que comparecerá cuando le llame el Juez o Tribunal competente.*

*4.º Al que estuviere en el caso del número anterior, aunque todavía no se hallase procesado, con tal que concurren las dos circunstancias siguientes: 1.ª Que la Autoridad o agente tenga motivos racionalmente bastantes para creer en la existencia de un hecho que presente los caracteres de delito. 2.ª Que los tenga también bastantes para creer que la persona a quien intente detener tuvo participación en él.*

I en l'article 490 disposa que:

*Cualquier persona puede detener:*

*1.º Al que intentare cometer un delito en el momento de ir a cometerlo.*

*2.º Al delincuente in fraganti.*

*3.º Al que se fugare del establecimiento penal en que se halle extinguiendo condena.*

*4.º Al que se fugare de la cárcel en que estuviere esperando su traslación al establecimiento penal o lugar en que deba cumplir la condena que se le hubiese impuesto por sentencia firme.*

*5.º Al que se fugare al ser conducido al establecimiento o lugar mencionado en el número anterior.*

*6.º Al que se fugare estando detenido o preso por causa pendiente.*

*7.º Al procesado o condenado que estuviere en rebeldía.*

I en efecte, la detenció del Sr. Aaron va ser produïda per un incompliment continuat de les restriccions imposades en el Decret 463/2020 en relació a la llibertat ambulatoria, és a dir, que va ser produïda pel fet d'estar a la via pública sense desobeir en cap moment cap mandat directe e immediat dels agents de policia que el van detenir. Una conducta

que en tot cas, pot ser sancionada com una infracció administrativa, però en cap cas, la conducta del Sr. Aaron pot estar contemplada com un delictes.

Per tant, al ser una conducta que no pot ser contemplada com un delictes, no hi ha cap pressupòsit dels articles 490 i 492 que fonamentin la detenció del Sr. Aaron. Vulnerant el dret fonamental del Sr. Aaron de la llibertat ambulatòria i no ser privat de la seva llibertat amb excepció del que disposa les lleis de l'article 17 de la Constitució Espanyola.

Per tot això,

**AL JUTJAT SOL-LICITO** que, tenint per presentat aquest escrit s'admeti a tràmit, i tenint per instat el present procediment d'Habeas Corpus, es dicti auto acordant la incoació del procediment i la posada a la seva disposició del privat en llibertat, per què a continuació, després de la tramitació legal pertinent, així mateix acordi la immediata posada en llibertat de D/ Aaron Martínez.

Reus, a 1 d'abril de 2020.

Firmat:

XXXXX

#### **7.4 Annex IV Jurisprudència**

a) Sentència del Tribunal Constitucional 53/1985, de 11 d'abril

<https://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/433>

b) Sentència del Tribunal Constitucional 208/2000, de 24 de juliol

<https://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/4192>

c) Sentència del Tribunal Constitucional 61/2003, de 24 de març

<https://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/4836>

d) Sentència del Tribunal Constitucional 23/2004, de 23 de febrer

<https://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/5028>

e) Sentència del Tribunal Constitucional 122/2004, de 12 de juliol

<https://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/5127>

f) Sentència del Tribunal Constitucional, 53/2014, de 10 d'abril

<https://hj.tribunalconstitucional.es/es-ES/Resolucion/Show/23904>

g) Sentència del Tribunal Constitucional, 148/2021, de 14 de juliol

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2021-13032>

h) Sentència del Tribunal Suprem, 11 de juliol de 1995, n° de recurs 303/1993

[STS, 11 de Julio de 1995 - Jurisprudencia - VLEX 53989000](#)

i) Sentència del Tribunal Suprem, de 9 de juny de 1998, n° de recurs 1397/1994

[STS, 9 de Junio de 1998 - Jurisprudencia - VLEX 18548196](#)

j) Sentència del Tribunal Suprem, 3963/2013, de 27 de juny

<https://www.poderjudicial.es/search/documento/TS/6811052/Competencia/20130729>

k) Sentència del Tribunal Suprem, 5169/2014, de 12 de novembre

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openCDocument/cac2ec927df2ac24a0bb78e44820713e1f9e56435517d3ce>

l) Sentència del Tribunal Suprem, 45/2016, de 3 de febrer

<https://vlex.es/vid/593589422>

m) Sentència del Tribunal Suprem, 901/2022, de 9 de març

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/4d6fa3b866e76505/20220321>

n) Sentència del Jutjat de lo Contenciós Administratiu, 1980/2020, de 3 de novembre

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/590790960143235b/20201106>

o) Sentència del Jutjat de lo Contenciós Administratiu, 2013/2020, de 24 de novembre

<https://www.poderjudicial.es/search/documento/AN/9331294/Real%20Decreto%20alarma%20sanitaria%20Covid-19/20201127>

## 8 Bibliografía

Ernesto J. Vidal Gil (2001), La interpretación de los derechos fundamentales por el Tribunal Constitucional.

González de Lara Mingo, S. (2021). A propósito de la interrupción del normal funcionamiento del Poder Judicial y del Poder Legislativo durante la pandemia, y la limitación de nuestros derechos fundamentales y libertades públicas. <https://diariolaley.laleynext.es/dll/2021/11/04/a-proposito-de-la-interrupcion-del-normal-funcionamiento-del-poder-judicial-y-del-poder-legislativo-durante-la-pandemia-y-la-limitacion-de-nuestros-derechos-fundamentales-y-libertades-publicas>

Martín Fernández, C. (2021). La infracción de desobediencia de la Ley de seguridad ciudadana. Algunos problemas surgidos durante la pandemia de la covid-19. <https://revistas.cef.udima.es/index.php/ceflegal/article/view/9311/9039>

Zapata Híjar, J. C. (2021). Restricción de derechos individuales durante la pandemia de la Covid-19. *Cuadernos digitales de formación*, (19).

Cobo Olivera, T. (2020). *Principios de la potestad sancionadora. Su aplicación a las infracciones y sanciones por incumplimiento de las normas dictadas durante el estado de alarma (COVID-19)*. Aferre. ISBN 978-8412219906

Lozano Cutanda, B. y. B. G. (2021). Alcance y efectos de la sentencia del Tribunal Constitucional que declara la inconstitucionalidad parcial del Real Decreto del Estado de Alarma. <https://diariolaley.laleynext.es/dll/2021/07/28/alcance-y-efectos-de-la-sentencia-del-tribunal-constitucional-que-declara-la-inconstitucionalidad-parcial-del-real-decreto-del-estado-de-alarma>

Roás Martín, P. L. (2021). Principios y procedimiento de la potestad sancionadora frente a los incumplimientos derivados del estado de alarma. *Cuadernos digitales de formación*, (53).

Tolosa Tribiño, C. (2021). La responsabilidad patrimonial y la covid-19: certezas e incertidumbres.

Vázquez de Sola, E. L. d. E. (2022). Afectación de los derechos fundamentales durante el estado de alarma. Derecho sancionador y covid-19. *Cuadernos digitales de formación*, (3).

Hernández Fernández, M. (2017). *El "Habeas Corpus": estudio histórico-jurídico y comparado* [Universidad de La Laguna]. <https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/5100/El%20Habeas%20Corpus%20estudio%20historico-juridico%20y%20comparado.pdf?sequence=1&isAllowed=y#:~:text=El%20habeas%20corpus%20es%20una,las%20detenciones%20arbitrarias%20e%20ilegales>

López y García de la Serrana, J. (s.f.). *Vulneración de derechos fundamentales durante la pandemia*. Asociación Española de Abogados Especializados en Responsabilidad Civil y Seguros. ISSN-e 1887-7001